

بررسی اهمیت آموزش سواد رسانه ای به دانشجویان و تاثیر آن بر انگیزش تحصیلی

محمد نجفی زالی^۱

چکیده:

هدف این پژوهش اهمیت آموزش سواد رسانه ای به دانشجویان و تاثیر آن بر انگیزش تحصیلی می باشد. شناسایی علل و عوامل اثرگذار بر پیشرفت تحصیلی همواره از حیطه های موردعلاقه دست اندرکاران تعلیم و تربیت و اندیشمندان حوزه های مختلف دانش بشری بوده است. بررسی ادبیات این موضوع حاکی از آن است که محققان در بررسی همه جانبه چنین پدیده ای همواره به عوامل درون فردی روان شناختی و محیطی مؤثر بر آن پرداخته اند. مطمئناً در هیچ پژوهشی امکان جمع آوری و تحلیل همه ی این متغیرها در کنار هم وجود ندارد. با این حال در سالهای اخیر پژوهشگران درصد شناسایی متغیرهایی بوده اند که بتوان آنها را با کمک آموزش تغییر داده و به این ترتیب عملکرد تحصیلی را ارتقا بخشند، براین اساس متغیرهای محیطی، شناختی و انگیزشی که از ویژگی تغییر پذیری برخوردار بوده و متأثر از بافت می باشند، مورد توجه خاصی واقع شده است (حجازی، رستگار و جهرمی، ۱۳۸۷). موفقیت دانش آموزان نقش مهمی در موفقیت نظام آموزش و پرورش دارد و یکی از عوامل مؤثر در موفقیت دانش آموز انگیزش و رضایت آنها در تحصیل است.

کلمات کلیدی: آموزش، سواد رسانه ای، انگیزش تحصیلی

کارشناسی زبان انگلیسی ویژه دانشجویان مطالعات اسلامی، دانشگاه باقرالعلوم Najafizali8@gmail.com^۱

ارشد مدیریت رسانه، دانشگاه ادیان و مذاهب^۱

۱- مقدمه

تلاش های پژوهشی جهت شناسایی متغیرهای تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی بر دو حوزه گسترده شناختی و عاطفی متمرکز بوده است. نتایج پژوهش ها نشان داده اند که عملکرد تحصیلی با انگیزش پیشرفت رابطه دارد (سیخواری، ۲۰۱۴). انگیزه پیشرفت یکی از متغیرهای اصلی است که بر فرایند آموزش و عملکرد دانش آموزان تأثیر می گذارد و همین باعث بالا رفتن عزت نفس دانش آموز می شود (اکبری، ۱۳۸۶).

انگیزه پیشرفت تمایل به برتری داشتن، موفقیت و انجام بهتر تکالیف نسبت به دیگران تعریف می شود و می تواند به صورت درونی و یا بیرونی باشد (چن، ۲۰۰۷).

انگیزش تحصیلی طبق تعریف کلارک و شروت (۲۰۱۰) به انگیزه ها، نیازها و عواملی گفته می شود که سبب حضور یک فرد در محیط های آموزشی و کسب یک مدرک تحصیلی می شود. افرادی که از سطح سواد رسانه ای نسبتاً پایینی برخوردار هستند امکان محافظت از خود در برابر رسانه برای آنان مشکل است و متقابلاً افرادی که از سطح سواد رسانه ای بالایی برخوردار هستند به محض اینکه رسانه به طور تدریجی معنی زندگی را برای آنان تعریف می کند، رفتارها، نگرش ها و احساسات آنها تغییر نمی کند چنین افرادی قادر خواهند بود به تدریج تعاریفی را که رسانه برای آنها از دنیای اطراف ایجاد کرده را از بین ببرند و برنامه رسانه را با عقاید خود جایگزین کنند (ارساند و ملاندر، ۲۰۱۶).

نظریه سواد رسانه ای با رویکرد شناختی توضیح می دهد که افراد چگونه مجذوب سیل اطلاعاتی می شوند که از سوی رسانه ها در حد اشباع شده وجود دارد و با تکیه بر اصول بنیادی مبتنی بر چگونه اندیشیدن بشر، تصمیماتی که درباره فیلتر کردن پیام و الگوهای متعارف صورت می گیرد را مورد بررسی قرار می دهد (فرهنگی، صمدی و اردشیرزاده، ۱۳۸۷).

والدین در دنیای امروز تنها با تسلط بر مهارت های پایه ای و ابتدایی گذشته همچون نقش مدیریتی در خانواده و کنترل نسبی فرزندان در سطح سواد عامه، نمی توانند به عنوان والدینی موفق عمل کنند. در عصر جدید دیگر توانایی خواندن و نوشتن برای افراد کافی نیست. بلکه کودکان، نوجوانان، جوانان و بزرگسالان نیز نیازمندند تا توانایی تحلیل انتقادی تصاویر قدرتمند فرهنگ چند رسانه ای را داشته باشند. از طرف دیگر نقش خانواده در شکل دهی ذائقه فرزندان و نوع برقراری ارتباط فرزند و خانواده اساسی و بدون انکار است. چرا که بخشی از موضوع سواد رسانه ای به ذائقه سازی رسانه ای باز می گردد (گنجی، ۱۳۹۵).

قبل از آنکه نوجوانان اقدام به انتخاب رسانه ای کنند این خانواده است که لوح فشرده خریداری کرده و آن را در اختیار فرزندان قرار می دهد و به نوعی ذائقه سازی می کند؛ پس آگاهی والدین از محتوای رسانه های مختلف و میزان سواد رسانه ای ایشان در ترغیب فرزندان به ویژه در زمینه تحصیلی بسیار مؤثر خواهد بود. در حقیقت سواد رسانه ای پادزهری است که والدین و به تبع آنها فرزندان را در مقابله با آسیب های رسانه ای، مقاوم می کند.

یکی از عوامل مهم در پیشرفت یا ترک تحصیل دانش آموزان سواد رسانه ای والدین محسوب می شود. اگر فرزندان در محیط خانواده ادراک حمایت داشته باشند و هر گاه از نظر درسی مشکلی برایشان پیش آمد مطمئن باشند که اولیای آنها کمک می کنند در این صورت با دلگرمی بیشتری درس می خوانند و دچار عقب ماندگی تحصیلی نخواهند شد. چون تحصیلات والدین و سواد رسانه ای

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

آنها امروزه نقش تعیین کننده ای در آمادگی والدین برای حل مسائل و چالش های فرزندان دارد. اگر والدین سطح سواد رشانهای بالا داشته باشند، راحت تر می توانند پاسخگوی سؤالات احتمالی فرزندان در زمینه مسائل درسی باشند و منابع معتبر علمی را به آنها معرفی کنند.

امروزه نقش رسانه های مختلف در یادگیری فرزندان بسیار با اهمیت شده است و استفاده از روشهای الکترونیکی مانند ویدئو، پادکست با انواع فایل های دیگر می تواند به عنوان منابع کمک آموزشی برای آنها در نظر گرفته شود. از سوی دگر سواد رسانه ای والدین می تواند زمینه نظارت ضمنی آنها بر رفتار و عملکرد فرزندان در فضای مجازی را فراهم آورد. والدینی که سواد رسانه ای پایین دارند نمی توانند به خوبی از فعالیتهای فرزندان شان در رسانه ها آگاهی داشته باشند و این ممکن است به پنهان کاری یا رفتارهای نامناسب دیگر از سوی فرزندان بیانجامد. تحقیقات متعددی نشان می دهد که انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش آموزانی که والدین آنها افرادی آگاه و با سواد بوده اند، بیشتر بوده است. دانش آموزان معمولاً والدین خود را به عنوان یک الگو در نظر می گیرند.

لذا واضح است که همیشه در رویای رسیدن به سطح دانش و مهارتهای والدین و حتی عبور از آنان می باشند. در نتیجه اگر دانش آموز والدین خود را فعال و از نظر سواد رسانه ای در سطح بالا ببیند انگیزه پیشرفت بالاتری خواهد داشت.

فضای مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی هستند که باینکه عمر زیادی ندارند، توانسته اند به خوبی در زندگی مردم جا باز کنند. مردم بسیاری در سنین مختلف و از گروه های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی کنار هم آمده اند و از فاصله های بسیار دور در دنیای واقعی، از این طریق باهم ارتباط برقرار می کنند (کیوان کار، پاکدامن و شهابی زاده، ۱۳۹۱).

در حال حاضر اینترنت ابزاری مناسب برای توسعه ای افکار و اندیشه های بشری محسوب می شود به شرط آن که در راه صحیح استفاده شود. افراد باید برای ورود به دنیای مجازی اطلاعات کافی در اختیار داشته باشند تا دچار مشکلات مالی و اجتماعی نشوند. ارتباطات سالم در فضای مجازی و لزوم هوشیاری جوانان و خانواده ها نسبت به تهدیدات فضای سایبری در درجه ی نخست اولویت قرار دارد. پیشگیری از آسیب های اجتماعی و توجه والدین به رفتار فرزندان بسیار مهم است و برای جلوگیری از هم پاشیدگی خانواده ها، والدین باید تا حدودی به فناوری های روز دنیا مسلط باشند و آگاه باشند که تغییر در رفتار فرزندان به معنای ایجاد تغییر در طرز فکر آنهاست و هنگامی که بنیان فکری و شخصیت آنها به صورت ناصحیح شکل گیرد، راه نفوذ شیادان به حریم خصوصی افراد و محیط امن خانواده باز می شود. لذا، چنانچه خانواده ها نسبت به شیوه های جدید ارتباط فرزندان خود آگاهی و شناخت کافی و لازم را داشته باشند، از انجام بسیاری از جرائم و ارتباطات پنهانی آنان جلوگیری به عمل می آید (زنجان زاده، ۱۳۸۴).

با توجه به زندگی در عصر اینترنت و استفاده روزافزون نوجوانان از این رسانه تعاملی و از سویی افزایش آسیب های اجتماعی نوپدید فضای مجازی، ارتقای سواد رسانه ای می تواند نقش مؤثری در کاهش این نوع آسیب ها و استفاده نقادانه و هوشمندانه از اینترنت داشته باشد. امروزه در یک جهان رسانه ای شده زندگی می کنیم زندگی ما به رسانه ها وابسته است به گونه ای که رسانه ها و به طور ویژه، رسانه های تعاملی (شبکه های اجتماعی مجازی)، جایگاه مهمی به خود اختصاص داده اند. این رسانه ها در بین نوجوانان و جوانان، جذابیت خاصی دارند آن گونه که زندگی بسیاری از این گروه سنی به رسانه ها و به ویژه رسانه های تعاملی پیوند خورده است. فناوری های جدید اطلاعاتی و ارتباطی، جنبش جهانی در حوزه ارتباطات و انتقال محتواها و پیام های ارتباطی در سریع ترین زمان ممکن، به

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

وجود آورده‌اند. از سویی دیگر همین فناوری‌های جدید باعث تسهیل انجام خلاف قانون و رشد جرائم با استفاده از شیوه‌های جدید شده‌اند (تقی زاده، ۱۳۹۲).

شبکه‌های اجتماعی مجازی، خدمات برخطی هستند که به افراد اجازه می‌دهند در دستگاهی مشخص و معین، پروفایل شخصی خود را داشته باشند، خود را به دیگران معرفی کنند، اطلاعاتشان را به اشتراک بگذارند و با دیگران تبادل برقرار کنند. از این طریق افراد می‌توانند ارتباطشان را با دیگران حفظ کنند و همچنین ارتباط‌های اجتماعی جدیدی را شکل دهند (بوید و ایسون ۲۰۰۷).

درواقع شبکه‌های اجتماعی مجازی به مجموعه‌ای از افراد که به صورت گروهی با یکدیگر ارتباط داشته و مواردی مانند اطلاعات، نیازمندی‌ها، فعالیت‌ها و افکار خود را به اشتراک می‌گذارند، اطلاق می‌شود (تقی زاده، ۱۳۹۲).

حضور در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی، بنا بر ویژگی‌ها، امکانات و کارکردهای خاص این فضا و با توجه به وضعیت اجتماعی و فرهنگی جوانان در کلان‌شهرهای در حال گذار، تأثیرات عمیقی بر جنبه‌های مختلف و به تبع آن سبک زندگی

کاربران ایرانی و به‌ویژه جوانان، به‌مثابه بزرگ‌ترین طیف مخاطبان و فعالان این فضا می‌گذارد (عدلی پور، یزد خواستی و خاکسار، ۱۳۹۲).

با توجه به اهمیت آسیب‌شناسی فضای مجازی در توسعه جوامع، در جامعه ما نیز در سال‌های اخیر به فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات توجه زیادی شده است. بروز آسیب‌های نوظهور می‌تواند زمینه‌ساز نوع جدیدی از آسیب‌های اجتماعی و روانی باشد. به همین دلیل، برنامه‌ریزی برای شناسایی و آسیب‌شناسی آن‌ها ضروری می‌نماید. آسیب‌های نوظهور، آسیب‌های مرتبط با فناوری‌های جدید است که آسیب‌های ناشی از استفاده از تلفن همراه و اینترنت و بالأخص شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند در این مجموعه قرار گیرند (اسدی، ۱۳۹۳).

در قرن اخیر، از سواد رسانه‌ای، به‌عنوان سواد جدید یاد می‌شود. همچنین با افزایش دسترسی به رسانه‌های تعاملی، آسیب‌های اجتماعی جدیدی در جامعه بروز کرده است که میزان سواد رسانه‌ای کاربران، در آن نقش دارد (تقی زاده، ۱۳۹۲). رسانه‌ها در کنار کارکردهای مثبت، کارکرد منفی نیز دارند و آسیب‌هایی از سوی آن‌ها متصور است اما این آسیب‌ها راه‌حل‌های فردی و جمعی دارد. یکی از راه‌های مقابله با آسیب‌های اجتماعی ناشی از استفاده نامطلوب از رسانه‌ها، آموزش سواد رسانه‌ای است تا مخاطبان، استفاده هوشمندانه‌ای از آن‌ها داشته باشند (شکر خواه ۱۳۸۵).

از آنجاکه نوجوانان اصلی‌ترین مخاطبین شبکه‌های اجتماعی موبایلی محسوب می‌شوند و قدرت چندانی در گزینش، پردازش و تجزیه و تحلیل درست اطلاعات ندارند لذا آموزش سواد رسانه‌ای به آن‌ها جزء ضروری‌ترین آموزش‌هاست. با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده، شبکه‌های اجتماعی موبایلی می‌تواند آسیب‌های مختلفی را ایجاد کند. حامدی نصب (۱۳۹۳)؛ قاسمی و همکاران (۱۳۹۱) و خجیر و حسین نظر (۱۳۹۱) بر آسیب‌های اعتقادی-عبادی ناشی از شبکه‌های اجتماعی تأکید نموده‌اند.

تعداد بسیاری از محققان از جمله سندرز و همکاران (۲۰۰۰)؛ ادواردز و همکاران (۱۳۷۹)، یانگ (۱۹۹۶)؛ به نقل از مشایخ و برجعی، (۱۳۸۲) و کیوان کار و همکاران (۱۳۹۱)، آسیب‌های روانی را مطرح کرده‌اند و بولن و هری (۲۰۰۰)؛ به نقل از معیدفر و

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

همکاران، ۱۳۸۴؛ دیوبند (۱۳۹۱)، سبحانی نژاد و همکاران (۱۳۸۸) و درگاهی و رضوی (۱۳۸۶)، بر آسیب‌های سازگاری صحت گذاشته‌اند.

امروزه نوجوانان و جوانان بیشترین سهم را در استفاده از اینترنت دارند و این فناوری بر آن‌ها تأثیرات مثبت و منفی می‌گذارد که بررسی این تأثیرات قابل تأمل است. به نظر می‌رسد نوجوانان آسیب‌پذیرترین گروه در مقابل آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی هستند. این مسئله به دلیل ظرفیت محدود آن‌ها برای تنظیم خود و تحت تأثیر شدید همسالان بودن رخ می‌دهد (لنهرت و مدن، ۲۰۰۷). صفاریان همدانی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که بهترین دوران پرورش تفکر انتقادی در افراد دوران قبل از ورود آنان به آموزش عالی است (نوجوانی در مقطع متوسطه دوم).

آن‌ها در پژوهش خود تأکید کردند که از سواد رسانه‌ای در دوران قبل از دانشگاه باید استفاده کرد تا در دوران تحصیلات تکمیلی نتایج تفکر انتقادی مورد بهره‌برداری قرار گیرد. از طرفی دوره نوجوانی، دوره شکل‌گیری ساختار شخصیت فردی و اجتماعی انسان است، این برهه‌ی زمانی یکی از حساس‌ترین دوره‌های زندگی است که مسائل مختلف ناشی از تکامل جسمی و جنسی، بحران هویت، احساس تعارض در ارزش‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی، فشارهای خانواده و اطرافیان، دلپره‌ی انتخاب رشته، انتخاب شغل، ازدواج و مسائل دیگری موجب افزایش فشارهای روانی در آن‌ها می‌شود.

۱-۱- سواد رسانه‌ای

با ورود فناوری‌های جدید به عرصه ارتباطات، تلفیق عمودی سیستم‌های بین‌المللی رسانه‌ای، هم‌گرایی، ارتباطات متقابل فرهنگی و افزایش خروجی‌های رسانه‌ای، مباحث جدی پیرامون گسترش مهارت‌های مدیریت و مهارت‌های اطلاعاتی مطرح شده است. آگاهی یافتن درباره استفاده‌ها و سوء استفاده‌های ممکن، مزایا و مشکلات مربوط به رسانه‌ها، می‌تواند به مخاطبان در تعیین تأثیر پیام‌های رسانه‌ای یاری رساند. افرادی که در سطوح بالای سواد رسانه‌ای فعالیت می‌کنند، همواره در طول نمایش برنامه‌ها نکاتی را مد نظر قرار می‌دهند؛ آن‌ها در باره تعبیر و تفاسیر ارائه شده و پیام‌هایی که مورد پردازش قرار می‌گیرند، دچار شک و تردید هستند. این فرآیند، مدام با مفاهیمی که توسط خود آن‌ها ساخته می‌شود، تداوم می‌یابد." (پاتر، ۱۹۹۸: ۷)

آنچه در مورد سواد رسانه‌ای مهم به نظر می‌رسد این است که سواد رسانه‌ای یک مقوله مثل یک جعبه نیست که با باید در آن بگنجد یا نگنجد بلکه سواد رسانه‌ای یک پیوستار است. همه ما در پیوستار سواد رسانه‌ای جایی را اشغال می‌کنیم. هیچ نقطه‌ای بر این پیوستار وجود ندارد که به اتکال آن بتوان گفت کسی اصلاً سواد رسانه‌ای ندارد و هیچ نقطه‌ای نیز در بالاترین سطح این پیوستار نیست که مؤید سواد رسانه‌ای کامل کسی باشد. همیشه جایی برای پیشرفت هست. روی این پیوستار جای افراد بر اساس تعداد کل چشم‌انداز هایشان در ارتباط با رسانه تعیین می‌شود. قدرت چشم‌انداز هر کس مبتنی است بر تعداد و کیفیت ساختارهای دانش وی، و کیفیت ساختارهای دانش مبتنی است بر مهارت‌ها و تجارب شخص. از آنجا که مهارت‌ها و تجارب افراد بسیار متفاوت است، تعداد و کیفیت ساختارهای دانش آنان نیز بسیار متفاوت است. بنابر این، تفاوت‌های زیادی در میزان سواد رسانه‌ای مردم وجود دارد. عوامل گوناگونی بر میزان سواد رسانه‌ای و جایگاه فرد در پیوستار سواد رسانه‌ای اثر گذار است.

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

مک لوهان معتقد بود: زمانی که دهکده جهانی تحقق یابد، لازم است انسان ها به سواد جدیدی به نام سواد رسانه ای دست یابند (صدیق بنای، ۱۳۸۵). در زمینه سواد رسانه ای تحقیقات متعددی صورت گرفته است. یافته های قبلی نشان داد که استفاده دانشجویان از رسانه های مختلف و فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی و دسترسی به آنان به منابع اطلاعاتی و در واقع سطح سواد اطلاعاتی دانشجو در میزان سواد رسانه ای او موثر است (شاهرخ اسکویی، ۱۳۸۷)، سواد رسانه ای دانشجویان دانشکده فنی مهندسی و علوم اجتماعی با هم متفاوت نیست (شاهرخ اسکویی، ۱۳۸۷)، همچنین طی تحقیقی میزان سواد رسانه ای مردم شهر تهران بوده است که در حد متوسط گزارش شده است (سحابی، ۱۳۸۶)، نظارت والدین بر بچه ها و استفاده آنها از اینترنت می تواند با سواد رسانه ای بیشترین نتیجه را به همراه داشته باشد (آژانس پژوهش های پیشرفته دفاعی کانادا در ژانویه ۲۰۰۸)، سواد رسانه ای برای درک محیطهای دیجیتال ضروری است (همان)، سواد رسانه ای می تواند اثرات منفی قرار گرفتن در معرض خشونت رسانه ای را در دانش آموزان کاهش دهد. محققان در کالیفرنیا جنوبی، مرکز سواد رسانه ای، (۲۰۰۹)

معمد نژاد سواد رسانه ای را یک نوع درک متکی بر مهارت می داند که می توان بر اساس آن انواع رسانه ها را از یکدیگر تمیز داد و انواع تولیدات رسانه ای را از یکدیگر تفکیک و شناسایی کرد و محصول نهایی یک رسانه را تشخیص داده و این که آیا محتوا رابطه ای با عدالت اجتماعی دارد یا خیر. شکر خواه معتقد است که سواد رسانه ای یک نوع درک متکی بر مهارت است که می توان بر اساس آن انواع رسانه ها را از یکدیگر تمیز داد و انواع تولیدات رسانه ای را از یکدیگر تفکیک و شناسایی کرد. سواد رسانه ای آمیزه ای از فن های بهره وری مؤثر از رسانه و کسب بینش و درک برای تشخیص رسانه ها از یکدیگر است (شکر خواه ۱۳۸۵: ۱۳).

محسنیان راد معتقد است سواد رسانه ای، سواد ای است که در شرایط انبوه شده پیام ها در سپهر ارتباطی مخاطب قرار می گیرد چگونه به آسانی پیام های مورد نیاز خود را پیدا کند، به عبارتی توانایی تشخیص پیام ها است که مخاطب بداند رسانه های مورد نظر، کدام پیام را با هدف خبررسانی منتشر می کند با قصد پروپاگاندا (تبلیغات سیاسی) دارد (محسنیان راد، ۱۳۸۴).

علوی، دارای دکترای علوم سیاسی و روابط بین الملل و عضو هیئت علمی دانشگاه، سواد رسانه ای را مقوله ای می داند که سعی می کند درک عمیق و منتقدانه از پیام های وسایل ارتباط جمعی ایجاد کند و هدف از آن افزایش و تقویت اندیشه ی انتقادی، با استفاده از رسانه هاست (علوی، ۱۳۸۸: ۱۶).

ارجمندی، عضو هیئت علمی گروه جامعه شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه پیام نور، سواد رسانه ای را این گونه تعریف می کند: سواد رسانه ای به پیامی کلی، تأکیدی است بر این مطلب که برخلاف تصور رایج، درک پیام های رسانه ای و اساساً شیوه ی رفتار با رسانه، به دانش و مهارت های خاصی نیاز دارد و دربرانی دقیق تر، عبارت است از مهارت تفکر استدلال و نقاد به نحوی که مخاطب بتواند درباره ی محتوای رسانه قضاوتی مستقل داشته باشد (ارجمند، ۱۳۸۴: ۵).

اکثر صاحب نظران این تعریف سواد رسانه ای را پذیرفته اند که سواد رسانه ای به معنای توانایی دسترسی، تجزیه و تحلیل، ارزیابی و انتقال اطلاعات در اشکال مختلف اعم از مکتوب یا غیر مکتوب است. همان طور که سواد سنتی شامل مهارت های خواندن و نوشتن

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

است، سواد رسانه‌ای نیز شامل توانایی‌ها و مهارت‌های خواندن یا رمزگشایی (درک) و همچنین نوشتن یا رمزگذاری (خلق، طرح و تولید) است (حیدری زهراپور، ۱۳۸۳: ۱۵۷)؛ بنابراین می‌توان سواد رسانه‌ای را به صورت‌های زیر تعریف کرد: اگرچه در سواد رسانه‌ای از رسانه‌ها انتقاد می‌شود این به معنای استفاده نکردن از رسانه‌ها نیست. سواد رسانه‌ای به معنای محدود کردن تماشای تلویزیون نیست، بلکه به معنای تماشای با دقت آن است. سواد رسانه‌ای، کشف ساده اهداف سیاسی کلیشه‌ها و بازنمایی‌های انحرافی نیست، بلکه فهم نکاتی است که در رسانه‌ها، هنجار تلقی می‌شوند (سپاسگر، ۱۳۸۴: ۱۳۳).

سواد رسانه‌ای مجموعه‌ای از چشم‌انداز هاست که ما به طور فعالانه برای قرار گرفتن در معرض رسانه از آنها بهره‌برداری می‌کنیم تا معنای پیام‌هایی را که با آنها مواجه می‌شویم تفسیر کنیم (پاتر، ۲۰۰۴: ۲۲)

در واقع جیمز پاتر، سواد رسانه‌ای را دیدگاهی می‌داند که ما با آن خودمان را در معرض رسانه قرار می‌دهیم و به تفسیر معنای پیام‌های رسانه می‌پردازیم. ما این دیدگاه را از ساختارهای شناختی به دست می‌آوریم. برای ایجاد این ساختار به ابزار و اطلاعات اولیه‌ای نیاز است. ابزارها، مهارت‌های ما هستند و اطلاعات اولیه، آگاهی از رسانه و جهان واقعی است.

سواد رسانه‌ای یک نوع درک متکی بر مهارت است که می‌توان براساس آن انواع رسانه‌ها را از یکدیگر تمییز داد و انواع در تولیدات رسانه‌ای را از یکدیگر تفکیک و شناسایی کرد. هدف اصلی سواد رسانه‌ای می‌تواند این باشد که براساس آن بتوان محصول نهایی یک رسانه را از این جنبه شناخت که آیا بین محتوای یک رسانه به مثابه یک محصول نهایی با عدالت اجتماعی رابطه‌ای وجود دارد یا خیر. به عبارت دیگر سواد رسانه‌ای آمیزه‌ای از تکنیک‌های بهره‌وری مؤثر از رسانه‌ها و کسب بینش و درک برای تشخیص رسانه‌ها از یکدیگر است. سواد رسانه‌ای می‌تواند مانع قطع ارتباط با رسانه شود و تبدیل رابطه یکسویه و انفعالی به یک رابطه فعال‌تر را توصیه می‌کند. آیا آگاهی و اطلاعاتی که از رسانه‌ها به دست می‌آوریم، به سلاح اجتماع هست یا خیر، یا این که صرفاً در خدمت یک طبقه است (شکر خواه، ۱۳۸۵: ۲۷)

در مجموع می‌توان گفت که سواد رسانه‌ای مجموعه‌ای از رویکردها است که مخاطبان به طور فعالانه برای مواجهه می‌گزینشی با رسانه‌ها و تحلیل و ارزیابی نقادانه می‌محتوای رسانه‌ها در بر می‌گیرند تا معنای پیام‌هایی را که با آن مواجه می‌شدند را تفسیر کنند. بنابر این توانمندی خاصی است که مخاطب را در برابر متن‌ها به سوژه‌های فعال تبدیل می‌کند که به مخاطبان خود بینش و درک برای تشخیص رسانه‌ها از یکدیگر را می‌بخشد.

۱-۲- انگیزش تحصیلی

انگیزه پدیده‌ای است درونی که فرد را از درون به فعالیت واداشته و منبعث از نیازهای فرد است. انگیزه نقش بسیار مهمی را در جهت توضیح علت رفتار، پیش‌بینی اثرات کارها و هدایت رفتار در جهت دستیابی به هدف ایفاء می‌کند و به یادگیرنده انرژی داده و فعالیت‌های او را هدایت می‌کند و سبب پرورش رفتار می‌شود. بررسی‌ها نشان می‌دهند که اغلب نوآوری‌ها، تولیدات، اکتشافات و خلاقیت‌ها ناشی از همت و انگیزه بالا می‌باشد. یکی از مهم‌ترین مسائل تاثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان،

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

انگیزه می باشد. مشخص شده است که میان یادگیری و انگیزه ارتباط وجود دارد بطوری که دانش قبلی یادگیرندگان بر انگیزه آنان مؤثر است. اساتید به این امر واقف هستند، هنگامی که یادگیرندگان برای یادگیری انگیزه لازم را داشته باشند، فرایند ارتباط تسهیل شده، مطالب روان تر گشته، اضطراب کاهش یافته و خلاقیت و یادگیری نمود می یابند. همچنین دانشجویانی با انگیزه اثرات انگیزشی مثبتی بر روی مدرس گذاشته و در نتیجه سبب رضایت بخشی آموزش هم برای مدرس و هم برای دانشجویان می شوند. همچنین مطالعه بیانگر آن بود که انگیزه دانشجویان بر روی تمامی فعالیت های کلاسی آنان اثر می گذارد. در مطالعات خود نشان دادند؛ افرادی که انگیزه تحصیلی بالایی دارند، فعالیت های بیشتری را می پذیرند، تکالیف بیشتری را انجام می دهند و موفقیت بیشتری را کسب می کنند (مظفری بی صفر و همکاران، ۱۴۰۰).

اگر فرد به این نتیجه برسد که، فعالیت تحصیلی یا شغلی او، دستیابی به اهداف و نیازهایش را در پی ندارد، نیروی روانشناختی یاد شده کاهش می یابد و صدمات انگیزشی رخ می دهد. تا آن جا که فرد از نظر شناختی در ادامه فعالیت خود دچار تردید می شود. اختلال در انگیزش می تواند در سطح احساسات و رفتار سبب بروز مشکلاتی شده و مقدمات بدبینی، اضطراب، افسردگی و مشکلات روانی و هم چنین افت چشم گیر در عملکرد فردی، اجتماعی و شغلی را فراهم می آورد و بر روی عملکرد تحصیلی دانشجویان نیز تاثیر منفی می گذارد. از آنجایی که مراکز آموزشی همواره با فراگیرانی مواجه هستند که ظاهراً فاقد انگیزه می باشند، درک و شناسایی آنان و عواملی که فراگیران را بر می انگیزد، به مدرسان کمک می کند تا حیطة پیچیده ای را که انگیزه در آن شکل می گیرد پیش بینی نمایند. به طور کلی مجموعه ای از عوامل مرتبط با یکدیگر بر علاقه و انگیزش فراگیران برای یادگیری تاثیر دارند، این مجموعه ممکن است شامل ویژگی های یادگیرنده، برنامه های درسی به لحاظ کمی و کیفی، ویژگی های معلمان، شرایط و ویژگی های محیط آموزشی، فعالیت ها و تکالیف یادگیری و سایر عوامل محیطی باشد. شناخت این عوامل مدرس، معلم و آموزش دهندگان را در انتخاب مناسب تدابیر و فعالیت های یاددهی و یادگیری و تعامل اثربخش با فراگیران و در نهایت افزایش اثربخشی تدریس یاری می نماید. پژوهشگرانی که در این حوزه فعالیت نموده اند ضرورت توجه به انگیزش در تعلیم و تربیت را به دلیل ارتباط مؤثر آن با یادگیری جدید مهارتها، راهبردها، رفتارها و در نهایت موفقیت تحصیلی متذکر شده اند (باباخانپور، ۱۴۰۰).

بدین ترتیب خلاء پژوهشی که تحقیق حاضر به دنبال پرکردن آن می باشد این است که تا کنون تحقیقی که اهمیت آموزش سواد رسانه ای به دانشجویان و تاثیر آن بر انگیزش تحصیلی را مورد بررسی قرار دهد انجام نشده است.

۲- چارچوب نظری تحقیق

در این تحقیق آموزش سواد رسانه ای به عنوان متغیر مستقل و انگیزش تحصیلی به عنوان متغیر وابسته مورد بررسی قرار می گیرد. تعدادی از محققین از جمله تومن (۱۹۹۵) آموزش سواد رسانه ای را شامل سه لایه می دانند که در این تحقیق بر این اساس عمل شده است:

۱- لایه اول: اهمیت برنامه ریزی شخصی در شیوه استفاده از رسانه ها

۲- جلب توجه مخاطب به جنبه های نامحسوس تر رسانه

۳- کسب مهارت های لازم برای تماشای انتقادی رسانه ها

تعدادی از محققین از جمله والرند و همکاران (۱۹۹۲) انگیزش تحصیلی را شامل موارد ذیل می دانند که در این تحقیق بر این اساس عمل شده است: انگیزش دانستن، انگیزش انجام دادن، تجربه برانگیختگی، تنظیم بیرونی، تنظیم درون فکن شده و تنظیم همانندسازی شده

۳- تاریخچه تحقیق

۳-۱- تاریخچه داخلی

طهماسبی و همکاران (۱۴۰۰) تحقیقی با عنوان پیش بینی اهمال کاری تحصیلی بر مبنای انگیزش پیشرفت تحصیلی و تاب آوری تحصیلی دانش آموزان دختر شهر سنندج را انجام دادند. هدف از پژوهش حاضر پیش بینی اهمال کاری تحصیلی بر مبنای انگیزش پیشرفت تحصیلی و تاب آوری تحصیلی دانش آموزان دختر شهر سنندج بود. جامعه پژوهش دانش آموزان دختر مقطع دبیرستان شهر سنندج بودند. مواد و روش کار: روش این پژوهش از نوع همبستگی است. نمونه پژوهش، تعداد ۲۰۰ نفر از دانش آموزان دختر بود که در سال ۱۳۹۹-۱۴۰۰، در حال تحصیل بودند، به روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی انتخاب شدند. افراد نمونه پرسشنامه های اهمال کاری تحصیلی، تاب آوری تحصیلی و پرسشنامه انگیزش پیشرفت تحصیلی، را تکمیل نمودند و داده ها با آزمون های آماری همبستگی پیرسون و رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته ها: نتایج نشان داد که بین اهمال کاری تحصیلی، انگیزش پیشرفت تحصیلی و تاب آوری تحصیلی دانش آموزان دختر رابطه وجود دارد. همچنین نتایج رگرسیون نشان داد که انگیزش پیشرفت تحصیلی و تاب آوری تحصیلی پیش بین کننده انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر است.

باباخانیپور (۱۴۰۰) تحقیقی با عنوان اثر بخشی درمان شناختی- رفتاری بر اضطراب و انگیزش تحصیلی کودکان مقطع دبستان را انجام داده است. این پژوهش با هدف تعیین اثربخشی آموزش درمان شناختی- رفتاری بر اضطراب، انگیزش تحصیلی کودکان دبستانی انجام شد. تجزیه و تحلیل ها با استفاده از داده های استخراج شده از ۶۰ پرسشنامه جمع آوری شده از دانش آموزان شرکت کننده در کلاس های درمان شناختی- رفتاری در مدارس منطقه ۵ آموزش و پرورش در شهر تهران انجام شد. پس از جمع آوری داده ها در دو گروه آزمایش و کنترل، با استفاده از تحلیل کوواریانس میانگین های تعدیل شده هر دو گروه با یکدیگر مقایسه شد. تحلیل ها نشان داد که، میانگین اضطراب پس آزمون از میانگین اضطراب پیش آزمون در گروه دانش آموزان دارای آموزش درمان شناختی- رفتاری کمتر است. در واقع انجام تمرینات درمان شناختی- رفتاری تا حدودی موجب کاهش اضطراب کودکان دبستانی مورد مطالعه شده است. در صورتیکه در دانش آموزان گواه میانگین اضطراب پس آزمون از میانگین اضطراب پیش آزمون مقدار بسیار کمی نسبت

به پیش آزمون کاهش یافته و در واقعتفاوت محسوسی نداشته است. همچنین بررسیها نشان داد که در تمام زیر مقیاس های اضطراب نمره گروه دارا تمرینات درمان شناختی- رفتاری نسبت به گروه دانش آموزان گواه کمتر شده است. همچنین نتایج نشان داد که در گروه دانش آموزان دارای آموزش درمان شناختی- رفتاری میانگین انگیزش تحصیلی پس آزمون از میانگین انگیزش تحصیلی پیش آزمون در گروه دانش آموزان دارای آموزش درمان شناختی- رفتاری بیشتر شده است.

می توان گفت که این تغییر افزایشی نتیجه انجام تمرینات درمان شناختی- رفتاری در این دانش آموزان است چون در دانش آموزان گواه میانگین انگیزش تحصیلی در پس آزمون کاهش یافته است. بطور کلی نتیجه بدست آمده نشان داد که تمرینات و آموزشهای درمان شناختی- رفتاری در دانش آموزان موجب ایجاد آرامش روانی و تمرکز ذهنی بالایی می شود و در کنار آن موجب افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان نیز می شود که این امر به نوبه خود موجب بهبود وضعیت انگیزش تحصیلی دانش آموزان در مقابله و سختیهای و مشکلات آموزشی شده و همچنین موجب کاهش اضطراب دانش آموزان دبستانی می شود.

مظفری بی صفر و همکاران (۱۴۰۰) تحقیقی با عنوان بررسی رابطه خودتنظیمی تحصیلی با انگیزش تحصیلی دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر ارومیه در سال تحصیلی ۹۹ - ۱۳۹۸ : نقش واسطه ای روابط معلم دانش آموز را انجام دادند. این تحقیق با هدف بررسی رابطه بین خودتنظیمی تحصیلی با انگیزش تحصیلی دانش آموزان دختر و نقش واسطه ای روابط معلم- دانش آموز انجام شد. این پژوهش به لحاظ هدف بنیادی و از نظر روش، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش همه دانش آموزان دختر مدارس دولتی دوره دوم متوسطه شهر ارومیه در سال تحصیلی ۹۹ - ۱۳۹۸ بودند ($N = 15111$)؛ که تعداد ۳۷۵ نفر از دانش آموزان بر اساس جدول مورگان به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. روش نمونه گیری پژوهش، روش تصادفی خوشه ای چند مرحله ای بود.

برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه خود تنظیمی تحصیلی بوفارد و همکاران (۱۹۹۵)، انگیزش تحصیلی والرند و همکاران (۱۹۸۹) و پرسشنامه روابط معلم- دانش آموز مورای و زوویچ (۲۰۱۰) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (همبستگی پیرسون و رگرسیون تحلیل مسیر) با استفاده از نرم افزار SPSS استفاده شد. همچنین برای مدلیابی معادلات ساختاری پژوهش، از نرم افزار Amos استفاده گردید. نتایج حاصل از تحلیل داده ها نشان داد که فرضیه های پژوهش، فرضیه اول (رابطه بین خودتنظیمی تحصیلی و انگیزش تحصیلی)، و فرضیه دوم (رابطه بین روابط معلم- دانش آموز و انگیزش تحصیلی) در سطح 0.05 / 0.05 معنی دار می باشد. سوال پژوهش (نقش واسطه ای روابط معلم- دانش آموز در رابطه بین خودتنظیمی تحصیلی انگیزش تحصیلی) نیز در سطح 0.05 / 0.05 معنی دار و تایید شد. در نتیجه متغیرهای خود تنظیمی تحصیلی و روابط معلم- دانش آموز در قالب یک الگوی ساختاری، انگیزش تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش- بینی می کنند. به این معنی که خودتنظیمی تحصیلی با واسطه گری روابط معلم- دانش آموز، انگیزش تحصیلی دانش آموز را تحت تاثیر قرار می-دهند. در همین راستا به معلمان پیشنهاد می گردد با اجرای اقداماتی مانند ایجاد کلاس های حمایت کننده بر پایه تعاملات مثبت، آموزش راهبردهای خودتنظیمی زمینه افزایش انگیزش دانش آموزان را فراهم نمایند.

صالحی شبلیزی و کیانیان (۱۳۹۹) تحقیقی با عنوان مقایسه دو روش آموزش هوش هیجانی و انگیزش تحصیلی بر روی خودکارآمدی هیجانی و عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان خوزستان را انجام دادند. هدف پژوهش حاضر تعیین تاثیر و مقایسه آموزش هوش هیجانی و انگیزش تحصیلی بر خودگردانی هیجانی و عملکرد تحصیلی در دانشجویان است.

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

این پژوهش به شیوه آزمایش میدانی و با دو گروه آزمایشی و یک گروه گواه و طرح پیش آزمون-پس آزمون اجرا شد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان پسر دانشگاه فرهنگیان استان خوزستان می باشد.

نمونه این پژوهش شامل ۹۸ نفر (۳۱ نفر گروه آزمایشی اول، ۳۲ نفر گروه آزمایشی دوم و ۳۵ نفر گروه گواه) که به شیوه تصادفی انتخاب شد. در مرحله اول از دو گروه آزمایش و گروه گواه پیش آزمون به عمل آمد، و سپس مداخله برای گروه آزمایشی اول به تعداد ۱۰ جلسه هوش هیجانی و برای گروه آزمایشی دوم ۱۴ جلسه آموزش انگیزش تحصیلی، ارایه گردید. پس از مداخله ۱۱ اطلاعات توسط مقیاس های خودگردانی هیجانی و بررسی معدل پایان ترم مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحلیل چند متغیری کوواریانس نشان داد که مقایسه دو روش آموزش هوش هیجانی و آموزش انگیزش تحصیلی در عملکرد تحصیلی، تفاوت معنی دار نداشتند، ولی در خودگردانی هیجانی تفاوت بین آن ها معنی دار بود. همچنین این پژوهش نشان داد که تاثیر آموزش هوش هیجانی و انگیزش تحصیلی (هر کدام به تنهایی در مقایسه با گروه گواه) روی متغیرهای وابسته، تاثیر معنی دار داشتند. می توان نتیجه گرفت که آموزش هوش هیجانی و انگیزش تحصیلی باعث افزایش خودگردانی هیجانی و عملکرد تحصیلی، در دانشجویان می گردد.

ضرایبان و طهماسبی ابر (۱۳۹۹) تحقیقی با عنوان بررسی تاثیر میزان سواد رسانه ای دبیران آموزش و پرورش بر توسعه مدل تفکر انعکاسی را انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که سواد رسانه ای دبیران آموزش و پرورش بر توسعه مدل تفکر انعکاسی تاثیر معناداری دارد.

عباس زاده و هاشمی (۱۳۹۹) تحقیقی با عنوان نقش آموزش سواد رسانه ای در استفاده هدفمند از شبکه های اجتماعی با روش سنتز پژوهی را انجام دادند. هدف تحقیق حاضر بررسی نقش آموزش سواد رسانه ای در استفاده هدفمند از شبکه های اجتماعی با روش سنتز پژوهی بود. در پژوهش حاضر از روش سنتز پژوهی استفاده شد. به منظور بررسی پیشینه پژوهش و جمع آوری داده های متناسب با هدف پژوهش از میان ۱۵۰ مورد، تعداد ۸۰ پژوهش شامل داخلی (زبان فارسی) در فاصله های سال های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ و خارجی (زبان انگلیسی) در فاصله سال های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۹ شناسایی و در نهایت از میان آنها تعداد ۳۰ مورد که دارای بیش ترین هماهنگی و تناسب با هدف این پژوهش داشت، جهت بررسی و تحلیل انتخاب شد. پس از گردآوری داده ها، نتایج یافته های پژوهشی در بعد مفاهیم، مقولات و مقولات هسته ای، طبقه بندی و تحلیل شدند. نتایج تحقیق نشان داد سواد رسانه ای می تواند منجر به استفاده اخلاقی از شبکه های اجتماعی شود.

همچنین سواد رسانه ای سبب گسترش تفکر تحلیلی و انتقادی در استفاده از شبکه های اجتماعی شود از طرفی دیگر که سواد رسانه ای یاعثمی تواند باعث آن شود که شبکه های اجتماعی به عنوان ابزاری برای آموزش و یادگیری مورد استفاده قرار گیرد. همچنین استفاده از سواد رسانه ای باعث کاهش آسیب های استفاده از شبکه های اجتماعی شود.

ابوالقاسم زاده و همکاران (۱۳۹۸) تحقیقی با عنوان اثربخشی مهارت آموزش سواد رسانه ای بر رابطه والد- کودک دانش- آموزان پسر دبستان را انجام دادند. هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی مهارت آموزش سواد رسانه ای بر رابطه والد- کودک دانش آموزان پسر دبستانی بود.

جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی مادران دانش آموزان پسر مقطع ابتدایی مراجعه کننده به مدرسه پیامبر اکرم (ص) در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ بود. از میان جامعه آماری با استفاده از روش هدفمند و براساس نمره پرسشنامه رابطه والد کودک راس (۱۹۹۱) در پیش آزمون، ۳۰ نفر که دارای ملاک های ورود و خروج بودند، نمونه آماری را تشکیل دادند. این ۳۰ نفر به طور کاملاً تصادفی در ۲ گروه ۱۵ نفره آزمایش و کنترل گزینش شدند که گروه آزمایش، آموزش سواد رسانه ای را دریافت کرد و گروه کنترل در لیست انتظار قرار دارند. برای تجزیه و تحلیل داده های پژوهش، از شاخص های آمار استنباطی مانند تحلیل کوواریانس استفاده شد. داده ها به کمک نرم افزار ۲۲-spss تحلیل شدند.

نتایج پژوهش نشان داد که مهارت آموزی سواد رسانه ای بر رابطه والد کودک دانش آموزان پسر دبستانی موثر است. به عبارت دیگر، والدین شرکت کننده در گروه آزمایش، رابطه والد کودک بهتری نسبت به گروه کنترل داشتند.

۳-۲- تاریخچه خارجی

لوزانو و همکاران (۲۰۲۱) تحقیقی با عنوان پیش بینی درگیری تحصیلی در دانش آموزان براساس انگیزش تحصیلی و ادراک معلم از کلاس درس را انجام دادند. تایج پژوهش نشان داد که درگیری تحصیلی با انگیزش تحصیلی و ادراک معلم از کلاس درس رابطه مثبت و معنادار دارند و درگیریتحصیلی دانش آموزان از طریق انگیزش تحصیلی و ادراک معلم از کلاس قابل تبیین می باشد.

ژی و همکاران (۲۰۲۰) تحقیقی با عنوان اثربخشی مشاوره تحصیلی بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان را انجام دادند. نتایج تحلیل کوواریانس نشان داد تاثیر آموزش مشاوره تحصیلی بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان معنی دار می باشد. مقایسه بین گروه ها نشان داد که بین گروه کنترل و آزمایش از لحاظ انگیزش تحصیلی دانش آموزان پس از تعدیل اثر پیش آزمون، تفاوت معنی دار وجود دارد. همچنین ضریب بتا نشان داد که آموزش انگیزش تحصیلی می تواند ۴۹ / ۴ درصد واریانس انگیزش تحصیلی دانش آموزان را توجیه کند. علاوه بر آن، تحلیل کوواریانس چند متغیره بین گروهی یک راهه در مورد دو متغیر وابسته انگیزش بیرونی و درونی متغیر مستقل مشاوره تحصیلی، مبین این بود که متغیرهای وابسته به طور معنی داری از مشاوره تحصیلی تاثیر می پذیرند.

ارنست و همکاران (۲۰۱۹) تحقیقی با عنوان اثربخشی آموزش سواد رسانه ای بر کاهش اضطراب اطلاعاتی دانشجویان را انجام دادند. ابزار پرسشنامه محقق ساخته اضطراب اطلاعاتی به عنوان پیش آزمون پس آزمون مورد استفاده قرار گرفته و برنامه آموزشی طراحی شده به عنوان متغیر مستقل، در ۹ جلسه ۲ ساعته، هفته ای دو جلسه اجرا شده است. در نهایت نیز داده ها با استفاده از تحلیل کوواریانس و در نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفته اند. در تحلیل داده ها از آزمون تحلیل کوواریانس تک متغیره و چند متغیره استفاده شده است. نتایج، کاهش معنادار میانگین نمرات پس آزمون اضطراب اطلاعاتی گروه آزمایشی را در مقایسه با نمرات گروه کنترل نشان می دهد. به طور کلی، آموزش سواد رسانه ای در سطح معناداری سبب کاهش اضطراب اطلاعاتی و مولفه های آن شده است

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

۴- روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف کاربردی است که به شیوه تحقیقات میدانی به جمع آوری داده ها می پردازد و از حیث روش توصیفی از نوع همبستگی می باشد. مطالعه توصیفی آنچه را که هست توصیف و تفسیر می کند و به شرایط یا روابط موجود، عقاید متداول، فرایندهای جاری، آثار مشهود و یا روندهای در حال گسترش توجه دارد و توجه آن به زمان حال است، هر چند غالباً رویدادها و آثار گذشته را نیز به شرایط موجود مربوط می شوند توجه می دهد. نکته مهم در روش تحقیق همبستگی نیز آن است که این تحقیق هرگز رابطه علت و معلولی را تبیین نمی کند، بلکه صرفاً یک رابطه را توصیف می کند (بست، ۱۳۹۶).

از آنجا که در این تحقیق، همبستگی بین متغیرهای ۱- آموزش سواد رسانه ای ۲- انگیزش تحصیلی است لذا این تحقیق توصیفی و از نوع همبستگی است

۵- نتیجه گیری

در دوره نوجوانی به دلیل شرایط روانی خاصی که وجود دارد، نوجوان بیش از کودکان و بزرگسالان با موضوعات جدید و نو اعم از مثبت یا منفی اشتغال ذهنی پیدا می کنند و به سمت آن کشیده می شوند. از طرفی موبایل و به ویژه شبکه های اجتماعی موبایلی وابستگی عاطفی ذهنی کاربران به ویژه نوجوانان ایجاد می کنند، بطوری که آن ها را به این نتیجه می رسانند که بدون استفاده از موبایل قادر به زندگی کردن نیستند. بسیاری از نوجوانان و جوانان زمانی که نت قطع می شود، به شدت دچار اضطراب و نگرانی می شوند که این نگرانی ها در بلند مدت می تواند مشکلات روانی دیگر نیز ایجاد کند. آن ها معمولاً قادر به تفکیک دنیای واقعی مجازی نیستند و متأسفانه در دنیای مجازی گاهاً مخاطب پیام های غیر اخلاقی و ناشناس قرار می گیرند که موجب آسیب پذیری روحی و روانی آن ها می گردد.

طبق نظر الکساندر و گی گور (۱۹۹۶؛ به نقل از شقاقی و رضایی کارگر، ۱۳۸۹)، تفکر انتقادی نه تنها یک فرآیند تکنیکی بلکه یک فرآیند خروج از تحجر است و تأکید کرده اند که توسعه مهارت های تفکر در آموزش موجب بهبود سلامت روان در فرد می شود. طبق مدل ریف و همکاران (۱۹۹۸؛ به نقل از شقاقی و رضایی کارگر، ۱۳۸۹) سلامت روانی یا بهزیستی روان شناختی شامل مولفه هایی همچون خودمختاری، هدفمندی در زندگی، داشتن نگرش مثبت نسبت به خود یا پذیرش خود و ... است. در واقع تفکر انتقادی که شامل ارزشیابی ارزش، صحت و موثق بودن اطلاعات است می تواند منجر به یک تصمیم قابل حمایت برای عمل شود و در حل مسئله، تنظیم استنباط ها، محاسبه احتمال وقوع یک امر و تصمی گیری به کار رود، این امر در واقع به خودمختاری که یکی از مولفه های سلامت روانی است کمک می کند. همان طور که قبلاً نیز مطرح شد، بررسی رابطه بین سواد رسانه ای و انگیزش و پیشرفت تحصیلی شان می دهد که بین این دو متغیر و ابعاد آن ها رابطه معنادار وجود دارد و جهت این رابطه مثبت است. در واقع در سواد رسانه ای، فرد یاد می گیرد که محاسبه کند در قبال وقت و هزینه ای که صرف استفاده از رسانه ها کرده است چه چیزهایی را به دست آورده و چه چیزهایی را از دست داده است (خوروش، ۱۳۹۱). یکی دیگر از مزایای سواد رسانه ای این است که به افراد می آموزد، در فضای

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

موجود، رسانه‌ها اشباع از اطلاعاتی هستند که به برخی از آن‌ها به هیچ وجه نیازی نیست و شخص باید از پیام‌ها و اطلاعات اطراف، بر اساس نیازهایش استفاده کند تا دچار سردرگمی نشود (خوروش، ۱۳۹۱).

فرد به واسطه استفاده‌اش از رسانه گروهی، به شکلی یکی از نیازهایش را ارضا می‌کند و رسانه و محتوای آن را به شکلی کم و بیش آگاهانه انتخاب می‌کند. در این پژوهش نیز نتیجه گرفتیم بین شیوه استفاده از شبکه‌های اجتماعی موبایلی و آسیب‌ها ارتباط وجود دارد. رویکرد استفاده و خشنودی با بهره‌گیری از مفاهیم روان‌شناختی به تبیین رابطه فرد و رسانه می‌پردازد و یکی از مهمترین دیدگاه‌های خود را حول محور مسئله نیاز به برانگیختگی شکل داده است. پالم‌گرین عقیده دارد در استفاده از رسانه، عوامل روان‌شناختی در موارد بسیاری ممکن است ایجادکننده انگیزه یا حداقل نقطه شروع آن باشد. نوجوانی که دارای سواد رسانه‌ای است یاد می‌گیرد که صرفاً محدود به یک نیاز نیست و نیازهای مختلفی دارد که باید بین آن‌ها تعادل ایجاد شود، لذا در برابر شبکه‌های اجتماعی موبایلی آسیب کمتری خواهد دید. نوجوان در آموزش سواد رسانه‌ای به این مهم دست می‌یابد که رسانه برای چه هدفی مفید است و برقراری ارتباط با رسانه برای ارضای کدام نیاز معتبر تلقی شده است.

با مهارت‌هایی که نوجوان در آموزش سواد رسانه‌ای پیدا می‌کند و به استفاده هدفمند از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی روی می‌آورد این آسیب‌ها کمتر می‌شود. در همین رابطه الیزابت تومن (۱۳۸۰) در تئوری خود مطرح کرد، فردی که سطح بالایی از سواد رسانه‌ای دارد به جنبه‌های نامحسوس‌تر رسانه‌ها توجه می‌کند و به پرسش‌ها و موضوعات عمیقی مانند چه کسی پیام‌های رسانه‌ای را می‌سازد؟ با چه هدفی فرستادن پیام دنبال می‌شود؟ چه کسی از ارسال پیام سود می‌برد و چه کسی ضرر می‌کند؟ و ... می‌پردازد. به بیان دیگر با توجه به ویژگی‌های پیام دهنده، به گزینش پیام‌ها پرداخته و با کمک برخی از مهارت‌های لازم برای تماشای انتقادی به تجزیه و تحلیل و پرسش درباره چارچوب ساخت پیام و جنبه‌های جا افتاده در آن می‌پردازد. جیمز پاتر (۱۹۹۸) معتقد است هدف سواد رسانه‌ای دادن قدرت کنترل برنامه‌های رسانه به افراد است و به اعتقاد وی اولین گام در تغییر کنترل از رسانه به شخص این است که افراد دریابند که چگونه رسانه‌ها آنان را برنامه‌ریزی می‌کنند. در واقع رسانه‌ها چنان برنامه‌ریزی می‌کنند که فکر کنیم حق انتخاب داریم حال آن‌که دایره انتخابمان به شدت محدود است.

به عبارت دیگر با مواجهه هر روزه با رسانه‌ها ذهن مخاطب به تدریج مطابق با الگوی که دریافت می‌کند برنامه‌ریزی می‌کند. این روند تکرار می‌شود تا وقتی که تجارب مذکور رضایت بخش و عاری از احساسات منفی، شکست و یا نفرت بوده باشد، قرار گرفتن در معرض رسانه‌ها تقویت می‌شود. در واقع در اثر جذابیت شبکه‌های اجتماعی موبایلی و اینکه افراد از نظر سطح سواد رسانه‌ای در سطح مناسبی نیستند، معمولاً این احساسات منفی و آسیب‌ها نادیده گرفته می‌شوند و تا جایی ادامه پیدا می‌کنند که آن آسیب جدی و شدید شود. لذا با آموزش سواد رسانه‌ای افراد ارزشیابی، شیوه استفاده مناسب و استفاده هدفمند از رسانه را یاد می‌گیرند و خودشان به عنوان یک عامل پیشگیری کننده در برابر آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی موبایلی اقدام می‌کنند.

چیزی که در مورد سواد رسانه‌ای امروزه در کشور ما اهمیت زیادی دارد، اهمیت محتواست. با وجود چاپ کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقاله‌هایی در این زمینه گرچه تا حدی کمبود ادبیات سواد رسانه‌ای پوشش داده شده ولی مشکل بزرگ محتواها، مطابقت نداشتن این محتواها با فرهنگ ایرانی است. در واقع مصداق‌ها بومی نشده و نمی‌توان از داده‌ها و اطلاعات آن‌ها برای آموزش سواد رسانه‌ای

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

نوجوانان استفاد کرد. متأسفانه بسته آموزشی عملیاتی و کاربردی برای آموزش سواد رسانه‌ای در کشور وجود ندارد؛ بنابراین لازم است برای سیاستگذاری در حوزه تولید محتوا به سمت کارگروهی رفت.

متأسفانه طرح این موضوع که مردم سواد رسانه‌ای ندارند می‌تواند منجر به فیلتر کردن و مسدود کردن و کاهش سرعت اینترنت شود. به جای اینکه فقط در پی بررسی تهدیدها باشیم، باید بودجه و امکانات کافی برای تولید رسانه‌های داخلی و محتواهای مناسب داشته باشیم. پیشنهاد می‌شود به شرکت‌های نرم‌افزاری داخلی که قادر به تولید محتواهای سالم دیجیتال هستند کمک شود. در واقع اراده به جای اینکه بر محدود کردن و کنترل کردن باشد باید بر تولید محتوا باشد.

استراتژی اینترنت پاک (گسترش آموزش در بستر محتوای آنلاین) در قالب این پیشنهاد می‌توان سواد رسانه‌ای را باهدف آموزش مهارت و استفاده از ابزارهای دیجیتالی برای استفاده کامل نوجوانان و جوانان از اینترنت برنامه‌هایی را ارائه داد. از جمله آگاهی بخشی به نوجوانان از طریق آموزش ادبیات دیجیتالی و اینترنت پاک در مدارس و ایجاد محیطی امن از طریق طبقه‌بندی محتوای اینترنتی به دو بخش محتواهای کودکان و بزرگسالان از طریق تنظیمات حریم خصوصی در اینترنت.

تدوین منشور اخلاقی فضای مجازی و عملیاتی و اجرایی نمودن آن که این اقدام با بومی سازی سواد رسانه‌ای در ایران امکان پذیر خواهد شد. فضای مجازی، فضای بدیع و جدیدی است و هنوز ابعاد ناشناخته زیادی دارد و کاربران به‌ویژه جوانان و نوجوانان به‌صورت دقیق نمی‌دانند که با چه فضایی روبه رو هستند و همین امر موجب می‌شود که آن گزاره‌های اخلاقی که در فضای حقیقی داشته‌اند در این فضا به‌نوعی مورد غفلت قرار گیرد. لذا باید سعی شود که در فضای مجازی مصادیق رفتار اخلاقی و غیر اخلاقی روشن شود. در راستای این اقدام گروهی متشکل از متخصصان و صاحب‌نظران حوزه فضای مجازی از جمله پلیس فتا می‌توانند موضوع و مصادیق اخلاقی فضای مجازی را شفاف سازی کنند.

منابع:

- ابوالقاسم زاده، فاطمه و امیری مجد، مجتبی و دوایی، سیدمهدی، ۱۳۹۸، اثربخشی مهارت آموزش سواد رسانه ای بر رابطه والد- کودک دانش- آموزان پسر دبستان، پنجمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار، تهران، احمدی، خ؛ عبدی، م؛ ر؛ عبدالملکی، ه و شهسواری، ا، م. بررسی ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان مبتلا به اعتیاد اینترنتی، ماهنامه علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، سال ۱۶، شماره ۷، ۱۳۹۱، صص ۴۹۲-۴۸۷.
- ادواردز، جکئی؛ دی تامپسون، ماری و رزن فلدف پل. تحقیق پیمایشی راهنمای عمل، ترجمه: اعرابی، م و ایزدی، د. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی. ۱۳۷۹.
- ارجمنندی، غ، ر. سواد رسانه‌ای در گفت‌وگو با دکتر غلامرضا ارجمنندی. مجله رشد آموزش علوم اجتماعی، سال چهارم، دوره هشتم، شماره ۵. ۱۳۸۴.
- اسدی، ع. (۱۳۹۳). گرایش دانشجویان به رسانه‌ها با تأکید بر شبکه‌های ماهواره ای و سنجش پیامدهای آن. فرهنگ در دانشگاه اسلامی، سال چهارم، دوره ۱۲، شماره ۳، ۱۳۹۳، صص ۳۵۰-۳۲۳.
- اشرفی ریزی، ح؛ رضانی، ا؛ آقاجانی، ح؛ و کاظم پور، ز. بررسی میزان سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. فصلنامه نظام ها و خدمات اطلاعاتی، سال ۲، شماره ۲، ۱۳۹۳، صص ۳۴-۱۷.
- امیرپور، ب. رابطه تفکر انتقادی و ابعاد آن با شادکامی و عزت نفس اجتماعی دانشجویان. فصلنامه راهبردهای آموزشی. سال ۵، شماره ۳، ۱۳۹۱، صص ۱۴۳-۱۴۷.
- باباخانیپور، سارا، ۱۴۰۰، اثر بخشی درمان شناختی- رفتاری بر اضطراب و انگیزش تحصیلی کودکان مقطع دبستان، هفتمین دوره همایش ملی پژوهش در علوم اجتماعی و روانشناسی ایران، تهران
- باومن، ز. (۱۳۸۴). عشق سیال. ترجمه عرفان ثابتی، تهران: نشر ققنوس.
- بیجنوند، ف؛ سبحان‌نژاد، م؛ نیک آدین، ا؛ و محمدی پویا، س. بررسی رابطه مهارت تفکر انتقادی با کیفیت زندگی، سلامت روان، مقبولیت اجتماعی و قدردانی دانشجویان پزشکی. دو فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد، سال ۲۱، شماره ۱۱، ۱۳۹۳، صص ۴۹-۶۰.
- تقی زاده، ع. ارتقای سواد رسانه‌ای زمینه کاهش آسیب‌های اجتماعی نوپدید فضای مجازی. اندیشه‌های نوین تربیتی، سال ۲، شماره، ۳، ۱۳۹۲، صص ۱۳۰-۹۹.
- تومن، ا. مهارت‌ها و راهبردهای آموزش رسانه‌ای. ترجمه: نورایی، ح. فصلنامه رسانه، ۱۲، ۱۳۸۰

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

- چشمه سهرابی، م؛ و شاهین، ا. مطالعه مقایسه ای سواد رسانه‌ای در بین دانشجویان دانشگاه تهران و دانشگاه علوم پزشکی تهران. مجله جهانی رسانه، سال ۷، شماره ۲، ۱۳۹۱، صص ۵۷-۲۷.
- حامدی نصب، ع. آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی و راهکارهای پیشگیری از آن. همایش ملی مهندسی رایانه و مدیریت فناوری اطلاعات. ۱۳۹۳.
- حیدری زهرآپور، م. سواد رسانه‌ای و آموزش رسانه‌ای. فصلنامه پژوهش و سنجش، سال ۱۱، شماره ۱۷، ۱۳۸۳.
- حیدری، آ؛ میرفردی، ا؛ و رضانی باصری، ع. مقایسه جنسیتی هویت دینی و رابطه آن با مصرف رسانه‌ای دانش‌آموزان متوسطه شهر مرودشت. دو فصلنامه علمی پژوهشی دین و ارتباطات، سال ۲۰، شماره ۲، ۱۳۹۳، صص ۵۲-۴۳.
- خجیر، ی و حسین‌نظر، ف. آسیب‌شناسی خانواده ایرانی در عرصه شبکه‌های اجتماعی مجازی. مجموعه مقالات همایش تخصصی شبکه‌های اجتماعی، پژوهشکده فناوری اطلاعات و ارتباطات جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۱، صص ۴۰۰-۳۸۹.
- خوروش، ع. سواد رسانه‌ای ضرورت زندگی در دنیای امروز. پیام زن، ۲۴۹، ۱۳۹۱، صص ۳۶-۳۹.
- درگاهی، ح؛ و رضوی، م. اعتماد به اینترنت و عوامل مؤثر بر آن در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران. فصلنامه پایش، سال ۶، شماره ۳، ۱۳۸۶، صص ۷۸-۶۳.
- دواس، دی‌ای. پیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه: نابی، ه. تهران: نشر نی. ۱۳۸۳.
- دیوبند، ف. رابطه بین هیجان خواهی، اوقات فراغت خسته کننده و عزت نفس با اعتماد به تلفن همراه. پژوهش‌های روان‌شناختی، سال ۱۵، شماره ۲، ۱۳۹۱، صص ۴۷-۳۰.
- رحمانی، م. تأثیر روابط اجتماعی بر بروز رفتارهای پرخطر در بین دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر بجنورد. پایان‌نامه دکتری رشته جامعه‌شناسی، ۱۳۹۳، گرایش مسائل اجتماعی دانشگاه اصفهان.
- زنجانی‌زاده، ه. بررسی تأثیر اینترنت بر ارزش‌های خانواده در بین دانش‌آموزان. مجله انجمن جامعه‌شناسی ایران، سال ۶، شماره ۲، ۱۳۸۴، صص ۱۲۱-۱۴۶.
- زندوانیان، ا؛ حیدری، م؛ باقری، ر؛ و عطارزاده، ف. آسیب‌های فضای مجازی بین دانش‌آموزان دختر. مطالعات فرهنگ و ارتباطات، سال ۱۴، شماره ۲۳، ۱۳۹۲، صص ۲۱۶-۱۹۵.
- سبحانی نژاد، م؛ پور طهماسبی، س؛ و تاجور، آ. بررسی چالش‌ها و کارکردهای فرهنگی و اجتماعی تلفن همراه و راهکارهای اصلاح. ماهنامه مهندسی و فرهنگی، سال ۳، شماره ۱۳ و ۳۲، ۱۳۸۸، صص ۲۸-۱۸.
- سپاسگر، م. رویکردهای نظری به سواد رسانه‌ای. فصلنامه پژوهش و سنجش. سال ۱۲، شماره ۴۴، ۱۳۸۴، صص ۴۲-۶۹.
- سورین و و تانکارد، ج. نظریه‌های ارتباطات. ترجمه ع، دهقان. تهران: انتشارات دانشگاه تهران. ۱۳۸۸.
- سیفی، م؛ و خان محمدی، م. رابطه تفکر انتقادی با عملکرد خانواده و سلامت دانشجویان. دومین کنفرانس ملی و اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در علوم انسانی. ۱۳۹۴.

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

- شاقاسمی، ا. مروری بر نظریه های تأثیر فضای مجازی بر نظریه های ارتباطات. پایگاه نشریات الکترونیکی دانشگاه تهران. نشریه جهانی رسانه. سال ۲، شماره ۱، ۱۳۸۸، صص ۷۵-۸۹.
- شقاقی، ف و رضایی کارگر، ف. تأثیر آموزش مهارت‌های تفکر خلاق و نقادانه بر بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان. تحقیقات روان‌شناختی. سال ۲، شماره ۵، ۱۳۸۹، صص ۴۹-۶۶.
- شکر خواه ی. سواد رسانه‌ای یک مقاله عقیدتی. فصلنامه رسانه، سال ۱۷، شماره ۴، ۱۳۸۵، صص ۲۹-۱۵.
- شمشمیری، ب؛ و ایزدپناه، ا. امکان هم کناری تفکر انتقادی و تجربه دینی در برنامه تربیت دینی. پژوهشنامه مبانی تعلیم و تربیت. سال ۳ شماره ۲، ۱۳۹۲، صص ۶۷-۸۸.
- صالحی شبلیزی، مسعود و کیانیان، الهام، ۱۳۹۹، مقایسه دو روش آموزش هوش هیجانی و انگیزش تحصیلی بر روی خودکارآمدی هیجانی و عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان خوزستان، هشتمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران
- صفاریان همدانی، س؛ عالی‌پور، ع؛ و عظیمی اشرفی، آ. رابطه سواد فن‌آوری اطلاعات با تفکر انتقادی دانشجویان. فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، سال ۵ شماره ۴، ۱۳۹۴، صص ۵-۱۸.
- ضرابیان، فروزان و طهماسبی ابدر، زهرا، ۱۳۹۹، بررسی تأثیر میزان سواد رسانه‌ای دبیران آموزش و پرورش بر توسعه مدل تفکر انعکاسی، هفتمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی، روانشناسی و مشاوره ایران، تهران
- طهماسبی، ژینا و قمری، شکیلا و عباسی، هدیه، ۱۴۰۰، پیش‌بینی اهمال‌کاری تحصیلی بر مبنای انگیزش پیشرفت تحصیلی و تاب‌آوری تحصیلی دانش‌آموزان دختر شهر سمنان، اولین کنفرانس بین‌المللی علوم تربیتی، روانشناسی و علوم انسانی
- عباس‌زاده، جواد و هاشمی، شهناز، ۱۳۹۹، نقش آموزش سواد رسانه‌ای در استفاده هدفمند از شبکه‌های اجتماعی با روش سنتز پژوهی، سومین همایش علوم انسانی (پیشرفت‌های نوین در عرصه علم و فراعلم)، مشهد
- عدلی‌پور، ص؛ یزدخواستی، ب و خاکسار، ف. شبکه اجتماعی فیس‌بوک و شکل‌گیری هویت بازاندیشانه در بین دانشجویان دانشگاه تبریز. فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی. سال ۲، شماره ۷۵، ۱۳۹۲، صص ۱۰۱-۱۱۷.
- علوی، س؛ جنتی‌فرد، ف؛ اسلامی، م؛ و رضاپور، ح. بررسی ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه اعتیاد به اینترنت در کاربران دانشجوی دانشگاه‌های شهر اصفهان، مجله دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، سال ۱۱، شماره ۴، ۱۳۸۸، صص ۳۸-۵۰.
- فرزانه، س؛ و فلاح‌تحتی شهاب‌الدینی، ر. بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی. دو فصلنامه مشارکت و توسعه اجتماعی. سال ۱، شماره ۱، ۱۳۹۴، صص ۲-۱۴.
- فرهمند، م. دختران و کاربرد اینترنت. مطالعات زنان، ۱۳۵، ۱۳۸۷، صص ۴۱-۱۶۴.
- قاسمی و؛ عدلی‌پور، ص و کیانیپور، م. تعامل در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و تأثیر آن بر هویت دینی جوانان: مطالعه موردی فیس‌بوک و جوانان شهر اصفهان. دین و ارتباطات، سال ۱۹، شماره ۴۲، ۱۳۹۱، صص ۵-۳۶.

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

قریب، م. بررسی ارتباط بین مهارت تفکر انتقادی و گرایش به تفکر انتقادی در دانشجویان سال آخر کارشناسی ارشد دانشگاه علوم پزشکی ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد آموزش پزشکی، ۱۳۸۵، دانشگاه علوم پزشکی ایران.
کرون، ج. جامعه‌شناسی مسئله اجتماعی، چگونه مسائل اجتماعی را حل کنیم؟ ترجمه: نوابخش، م و کرمی، ف. تهران: جامعه‌شناسان. ۱۳۹۰.

کیوان کار، م؛ پاک‌دامن، م؛ و شهبابی زاده، ف. دل‌بستگی ادراک شده دوران کودکی و ویژگی‌های شخصیتی در الگوی وابستگی به تلفن همراه. روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی، سال ۹، شماره ۳۶، ۱۳۹۱، صص ۴۳۲-۴۲۳.
محسنیان‌راد، م. ایران در چهار کهکشان ارتباطی. تهران: سروش. ۱۳۸۴.

مشایخ، م؛ و برجعلی، ا. بررسی رابطه احساس تنهایی با نوع استفاده از اینترنت از گروهی از دانش‌آموزان دبیرستانی. مجله تازه‌های علوم شناختی، سال ۵، شماره ۱، ۱۳۸۲، صص ۴۴-۳۹.

مظفری بی‌صفر، زهرا و حسین زاده، سیامک و علیزاده، آرش و منافی، مرتضی، ۱۴۰۰، بررسی رابطه خودتنظیمی تحصیلی با انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر ارومیه در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸: نقش واسطه‌ای روابط معلم دانش‌آموز، هفتمین دوره همایش ملی پژوهش در علوم اجتماعی و روانشناسی ایران، تهران.
معروفی، ی؛ یوسف‌زاده، م، ح؛ و بخشکار، ف. ابطله بین مهارت‌های تفکر انتقادی و سلامت روان دانش‌آموزان دختر دوره پیش‌دانشگاهی شهر همدان. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی همدان. سال ۱۹، شماره ۱، ۱۳۹۱، صص ۵۳-۶۱.

معیدفر، س؛ حبیب‌پورکتابی، ک و گنجی، ا. اعتیاد اینترنتی: علل و پیامدهای آن. فصلنامه رسانه، ۶۳، ۱۳۸۴، صص ۳۹-۶۸.
موسال‌آرانی و؛ مومنی، ع؛ و حاجی زین‌العابدینی، م. بررسی رابطه بین مهارت‌های تفکر انتقادی و مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی. فصلنامه مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی. سال ۱، شماره ۲، ۱۳۹۳، صص ۹۷-۱۰۸.

میکائیلی منیع، ف. مقایسه بهزیستی روان‌مادران با و بدون دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی: اثر سبک‌های مقابله‌ای. پژوهش در حیطه کودکان استثنایی، سال ۸، شماره ۱، ۱۳۸۷، صص ۵۳-۶۱.

نصیری، ب. بررسی نظرات متخصصان علم ارتباطات پیرامون سواد رسانه‌ای در جامعه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی. ۱۳۸۳، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

یعقوب‌زاده، ا؛ حسینی، ح؛ و غلامی، ا. نقش نگرش مذهبی در پیش‌بینی تفکر انتقادی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه. دومین کنفرانس ملی روانشناسی و علوم رفتاری. ۱۳۹۳.

Angleman, S. A. Users and gratifications and internet profiles: A factor analysis is internet uses and travel to cyberspace reinforced by unrealized gratifications, Available in: www.jrily.com. ۲۰۰۰

پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره

- Barkhuus, L. & Tashiro, J. Student socialization in the age of Facebook. In Proceeding of the 2nd International Conference on human Factors Computing systems, New York: ACM. 2010.
- Christofides, E, Muise, A. & Desamaris, S. Information disclosure and control on Facebook: Are they two sides of the same coin or two different processes? *Cyber Psychology & Behavior*, 12(3), 2009, pp 112-131.
- Joinson, A. N. Looking at, looking up or keeping up with people? Motives and use of Face book, proceedings of ACM CHI. 2008, conference on tlaman Ny, PP. 1027- 1036, People. Bath. Ac. Uk/ aj 266/ pubs- pdf/ 1149-joinson-pdf.2008.
- Lenhart, A. & Madden. Teens Privacy & Online social Networks. Pew Internet & American Life Project. Washington, Dc. Available on human factors in computing – systems (P.P.1027-1036). New York: ACM. 2007.
- Nee, K. G. & Fan, W. S. My online friends understand me the impact of social networking site usage on adolescent social ties and mental health. *IT & Society*. 1, 2010, 1-20.
- Oxtrand, B. Media literacy education in the western countries, Europe and Sweden, Paper presented at the nordmedia conference in karlstad university, Sweden, AYGast, 2009, 13-15.
- Potter, W. J. Media Literacy. Sage Publication, Inc. p.3. 1998.
- Sanders, Ch, E. Tiffany, M. Field, M. D. & Kaplan, M. The relationship of internet use to depression and social isolation among adoleseants. *Journal of Addeseence*, 30,2000, 237-242.
- Suliman, A. W. & Halabi, J. Critical thinking, self esteem and state anxiety of nursing students. *Journal of Nurse Edus Today*. 27, 2007, 162-168.
- Thoman, E. (1990). Media Literacy Education Can Effectively Combat Media Violence.
- Vallerand, R. J., Blais, M. R., Briere, N. M. & Pelletier, L. G. (1989). Construction and Validation of the Echelle de motivation an education. *Canadian Journal of Behavioral Sciences*, 21, 322-34
- Walsh, S. P. White, K. M. & Young, R. M. Keeping in constant touen: The predictors of young austral lions mobile phone involvement. *Computers in Human Behavior*, 27, 2008, 333-342